

บทที่ 5

บทสรุป

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาถึงการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงราย

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักในจังหวัดเชียงราย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ผู้จัดการหรือผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้าสินเชื่อหรือเจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ จำนวน 50 ตัวอย่าง กลุ่มที่ 2 สมาชิกผู้ใช้บริการสินเชื่อจากสหกรณ์ จำนวน 100 ตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจงตามขนาดของสหกรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก จำนวนสมาชิก 1 - 1,499 คน สหกรณ์ขนาดกลาง จำนวนสมาชิก 1,500-2,999 คน และสหกรณ์ขนาดใหญ่ จำนวนสมาชิก 3,000 คนขึ้นไป ซึ่งสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย สหกรณ์ขนาดเล็ก 5 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 3,771 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ตัวอย่าง สหกรณ์ขนาดกลาง 7 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 14,077 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 ตัวอย่าง สหกรณ์ขนาดใหญ่ 4 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 22,662 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 55 ตัวอย่าง

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลักในจังหวัดเชียงราย จำนวน 150 ราย มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ ค่าอัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และการวัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยให้คะแนนแบบถ่วงน้ำหนัก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 6 ส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่ 1 คือ บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการหรือผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้าสินเชื่อหรือเจ้าหน้าที่สินเชื่อ

บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ที่ตอบแบบสอบถาม เป็นชาย ร้อยละ 78.00 หญิง ร้อยละ 22.00 มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 44.00 และอายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 38.00 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 42.00 และมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 22.00 โดยมีตำแหน่งคณะกรรมการดำเนินการ ร้อยละ 44.00 เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ร้อยละ 24.00 ผู้ช่วยผู้จัดการ และหัวหน้าสินเชื่อ ร้อยละ 12.00 เท่ากัน และผู้จัดการ ร้อยละ 8.00 ส่วนใหญ่อายุงานในตำแหน่งปัจจุบันอยู่ระหว่าง 1 – 5 ปี ร้อยละ 38.00 และอยู่ในช่วง 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.00 เจ้าหน้าที่สหกรณ์มีระยะเวลาที่ทำงานในสหกรณ์ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี ร้อยละ 35.71 และต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 28.57

ส่วนที่ 2 การบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

จากการศึกษาพบว่า แหล่งเงินทุนที่สหกรณ์การเกษตรใช้เป็นเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมมาจากแหล่งเงินทุนภายนอก ร้อยละ 37.76 ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด , กรมส่งเสริมสหกรณ์ และชุมนุมสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (2541 – 2543) มีสมาชิกที่ยื่นขอกู้เงินจากสหกรณ์และได้รับการอนุมัติถึงร้อยละ 98.57

บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ เห็นว่าโครงสร้างการบริหารงานของสหกรณ์สามารถเอื้ออำนวยต่อการบริหารสินเชื่อได้เป็นอย่างดี ร้อยละ 50.00 และอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 30.00 สหกรณ์ใช้หลักเกณฑ์ในการวางแผนกำหนดเป้าหมายการปล่อยสินเชื่อ โดยพิจารณาจากนโยบายของสหกรณ์เป็นลำดับแรก ร้อยละ 31.95 รองลงมาพิจารณาจากเป้าหมายปีที่ผ่านมา ร้อยละ 26.22 และในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์ใช้หลักเกณฑ์พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้เป็นลำดับแรก ร้อยละ 21.48 รองลงมาพิจารณาถึงหลักประกันเงินกู้ ร้อยละ 20.07

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญลำดับแรกคือ สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ ร้อยละ 21.45 รองลงมาคือ สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง ร้อยละ 19.12 ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับต้นทุนของเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืม ปรากฏว่าผู้จัดการเจ้าหน้าที่สินเชื่อ คณะกรรมการดำเนินการและผู้ช่วยผู้จัดการ เห็นว่าต้นทุนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 75.00, 75.00, 68.18 และ 66.67 ตามลำดับ สำหรับหัวหน้าสินเชื่อเห็นว่าต้นทุนอยู่ในระดับสูงและอยู่ในระดับที่เหมาะสม ร้อยละ 50.00 เท่ากัน โดยระบุถึงสาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้ต้นทุนของเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมสูง คือ แหล่งเงินทุนที่สหกรณ์กู้มีอัตราดอกเบี้ยสูง ร้อยละ 31.67 รองลงมาคือ การปล่อยสินเชื่อได้ไม่ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ร้อยละ 24.30 และในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเสี่ยงของสินเชื่อเพื่อการเกษตร ปรากฏว่าคณะกรรมการดำเนินการ ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการและหัวหน้าสินเชื่อ เห็นว่าสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100.00 เท่ากัน สำหรับเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เห็นว่ามีความเสี่ยงอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 91.67 โดยระบุถึงสาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง คือ สมาชิกผู้กู้มีต้นทุนในการผลิตสูง ร้อยละ 14.81 รองลงมาคือ สมาชิกผู้กู้มีรายได้จากอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 14.72

ในปี 2543 สหกรณ์มีลูกหนี้เงินกู้ทั้งสิ้น 40,356 ราย เป็นเงินทั้งสิ้น 1,246,749,227.00 บาท และสหกรณ์ได้ฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้เงินกู้ จำนวน 481 ราย เป็นเงิน 27,474,372.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.19 และ 2.20 ตามลำดับ โดยระบุถึงสาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสหกรณ์ คือ สมาชิกผู้กู้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ร้อยละ 21.79 รองลงมาคือ สมาชิกผู้กู้ไม่นำเงินมาชำระหนี้ตามกำหนด ร้อยละ 18.07

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินงานและให้บริการสินเชื่อของสหกรณ์นั้น ผู้จัดการ คณะกรรมการดำเนินการ ผู้ช่วยผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ เห็นว่าเหมาะสม ร้อยละ 75.00, 68.18, 66.67 และ 58.33 ตามลำดับ ส่วนหัวหน้าสินเชื่อ เห็นว่าเหมาะสมและควรปรับปรุง ร้อยละ 50.00 เท่ากัน

ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ที่สำคัญลำดับแรก คือ จำนวนเจ้าหน้าที่สินเชื่อไม่เพียงพอ ร้อยละ 23.45 รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่สินเชื่อขาดความกระตือรือร้น ร้อยละ 22.42 โดยหัวหน้าสินเชื่อและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานหรือปฏิบัติงานสินเชื่อ ปีละ 1 ครั้ง ร้อยละ 83.33 และไม่ได้รับการฝึกอบรม ร้อยละ 16.67 สหกรณ์การเกษตรมีคอมพิวเตอร์ใช้ในงานสินเชื่อ ร้อยละ 77.78 และมีปริมาณที่เพียงพอ ร้อยละ 64.29

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ในการให้บริการสินเชื่อ บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ เห็นว่ามีความพร้อมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 42.00 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 24.00 และความคิดเห็นเกี่ยวกับความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานด้านสินเชื่อเพื่อบริการสมาชิก บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ เห็นว่าเพียงพอ ร้อยละ 54.00 และไม่เพียงพอ ร้อยละ 46.00

ส่วนที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่ 2 คือ สมาชิกผู้ใช้บริการสินเชื่อจากสหกรณ์

สมาชิกผู้ใช้บริการสินเชื่อจากสหกรณ์การเกษตร ที่ตอบแบบสอบถาม เป็นชาย ร้อยละ 67.00 เป็นหญิง ร้อยละ 33.00 มีอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 52.00 และอายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 40.00 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.00 และมีมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 12.00 และเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ระหว่าง 5 – 10 ปี ร้อยละ 35.00 และต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 32.00

ส่วนที่ 5 การใช้เงินกู้และการชำระคืนเงินกู้

จากการศึกษาพบว่า เหตุผลสำคัญลำดับแรกที่สมาชิกผู้ใช้บริการสินเชื่อจากสหกรณ์การเกษตรเลือกที่จะกู้เงินจากสหกรณ์ คือ ตนเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ร้อยละ 41.59 รองลงมา คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์ต่ำกว่าแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ร้อยละ 23.83 และส่วนใหญ่สมาชิกจะกู้เงินจากสหกรณ์ที่ตนเป็นสมาชิกเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 90.00 กู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ เพียง ร้อยละ 10.00 ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด กลุ่มออมทรัพย์และบุคคลทั่วไป เป็นต้น

ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่สินเชื่อ สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อเป็นอย่างดี ร้อยละ 50.00 รองลงมาให้คำแนะนำดีมาก ร้อยละ 33.33 และความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อ สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่สินเชื่ออย่างมาก ร้อยละ 74.00 รองลงมาปานกลาง ร้อยละ 26.00 ในระยะเวลา 1 ปี สมาชิกได้รับหนังสือเตือนให้ชำระหนี้จากสหกรณ์ จำนวน 1 ครั้ง ร้อยละ 48.00 รองลงมาไม่ได้รับหนังสือเตือนให้ชำระหนี้ ร้อยละ 19.00 และสมาชิกสามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์เมื่อถึงกำหนดได้เพียงบางส่วน ร้อยละ 58.00 รองลงมาสมาชิกสามารถชำระหนี้คืนเมื่อถึงกำหนดได้ทั้งหมด ร้อยละ 41.00 โดยระบุเหตุผลสำคัญลำดับแรกที่ทำให้สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ได้ตามกำหนด คือ นำเงินกู้ไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ร้อยละ 32.29 รองลงมา คือ ได้ผลผลิตสูงและขายผลผลิตได้ ร้อยละ 27.08 และแหล่งเงินที่สมาชิกจัดหาชำระหนี้คืนสหกรณ์ได้ตามกำหนดมาจาก รายได้จากการประกอบอาชีพเกษตร ร้อยละ 78.85 รองลงมา จากแหล่งเงินอื่น ๆ ร้อยละ 19.23 ได้แก่ รายได้จากการรับจ้างทั่วไปและรายได้จากการค้าขาย เป็นต้น

สาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์เมื่อถึงกำหนด หรือชำระหนี้คืนได้เพียงบางส่วน คือ ได้ปริมาณผลผลิตต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ ร้อยละ 31.29 รองลงมา คือ ผลผลิตราคาตกต่ำ ร้อยละ 26.38

ส่วนที่ 6 ข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์การเกษตรที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อเป็นธุรกิจหลัก ในจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปีทางบัญชี 2541 – 2543

จากการศึกษาพบว่า สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงรายมีจำนวนสมาชิกในปี 2542 เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 2.58 และในปี 2543 จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 1.58 ฐานะการเงินของสหกรณ์โดยเฉลี่ย 3 ปี สหกรณ์ลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 92.79 ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และในสินทรัพย์หมุนเวียนสหกรณ์ลงทุนในลูกหนี้ ร้อยละ 78.26 ลูกหนี้ดังกล่าวเป็นลูกหนี้เงินกู้ ถึงร้อยละ 96.35 ในส่วนของทุนดำเนินงานของสหกรณ์ประกอบด้วย หนี้สิน ร้อยละ 70.19 และทุนของสหกรณ์ ร้อยละ 29.81 ในหนี้สินเป็นหนี้สินหมุนเวียน ร้อยละ 95.10 และในทุนของสหกรณ์เป็นทุนเรือนหุ้น ร้อยละ 72.86

ในการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรนอกจากจะใช้เงินทุนของสหกรณ์เองแล้ว สหกรณ์ยังต้องอาศัยเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกด้วย โดยเฉลี่ย 3 ปี ส่วนใหญ่สหกรณ์กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด ถึงร้อยละ 90.41 ของเงินกู้ยืมทั้งสิ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมถึงร้อยละ 86.38 โดยเฉลี่ย 3 ปี สหกรณ์การเกษตรดำเนินงานตามวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ ได้แก่ การรับฝากเงินจากสมาชิก, การให้เงินกู้แก่สมาชิก, การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย, การรวบรวมผลิตผลจากสมาชิก และการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 43.34 , 35.27, 13.75, 7.58 และ 0.06 ของมูลค่าธุรกิจทั้งสิ้น ตามลำดับ

สหกรณ์การเกษตรปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกกู้ยืม 2 ประเภท คือ เงินกู้ระยะสั้นและเงินกู้ระยะปานกลาง โดยเฉลี่ย 3 ปี สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อเป็นเงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง ร้อยละ 52.30 และ 47.70 ของเงินที่ปล่อยกู้ทั้งหมด ตามลำดับ และในปี 2542 สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อลดลงจากปี 2541 ร้อยละ 10.98 แต่ในปี 2543 สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้นกว่าปี 2542 ร้อยละ 39.02 นอกจากนี้พบว่า สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าแผนงานที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ปี โดยในปี 2541, 2542 และ 2543 สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าแผนงานที่กำหนด ร้อยละ 29.05, 36.59 และ 14.14 ตามลำดับ

สมาชิกที่กู้ยืมจากสหกรณ์ประเภทเงินกู้ระยะสั้น ส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย อาหารสัตว์และเคมีการเกษตร ร้อยละ 40.68 รองลงมานำไปใช้เพื่อลงทุนเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 13.18 สำหรับเงินกู้ระยะปานกลางส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นค่านูถบึง ปรับปรุงที่ดินและแหล่งน้ำ ร้อยละ 30.37 รองลงมานำไปซื้อ สร้างและปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง ร้อยละ 26.92

สหกรณ์การเกษตรมีหนี้ถึงกำหนดชำระเงินกู้ระยะสั้น ในปี 2542 เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 1.60 และในปี 2543 เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 9.98 และมีจำนวนสมาชิกที่เป็นหนี้ ในปี 2543 จำนวน 23,447 ราย ส่วนหนี้ถึงกำหนดชำระเงินกู้ระยะปานกลาง ในปี 2542 เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 13.23 และในปี 2543 เพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 16.65 และมีจำนวนสมาชิกที่เป็นหนี้ในปี 2543 จำนวน 16,909 ราย โดยเฉลี่ย 3 ปี สหกรณ์ได้รับชำระคืนเงินกู้ทุกประเภท ร้อยละ 29.39 ของจำนวนเงินกู้ทั้งสิ้น และสมาชิกผู้กู้สามารถชำระหนี้ถึงกำหนด ร้อยละ 49.38 ของต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระในระหว่างปี

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร ปรากฏว่ามีผลกำไรเฉพาะธุรกิจ ร้อยละ 63.55 โดยมีต้นทุนบริการ คือ ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนภายนอก ร้อยละ 35.97 และพบว่า ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจสินเชื่อส่วนใหญ่เป็นหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ ร้อยละ 37.85 รองลงมาเป็นเงินเดือนของหัวหน้าสินเชื่อและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ร้อยละ 33.23 และเมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานโดยรวมของสหกรณ์การเกษตร ปรากฏว่ามีผลกำไรสุทธิทุกปี แต่อัตรากำไรสุทธิตดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2541, 2542 และ 2543 มีอัตรากำไรสุทธิ ร้อยละ 12.94, 9.81 และ 9.15 ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาจะอภิปรายผลการศึกษาดำเนินนโยบายการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตร ของสถาบันฝึกรวมสหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดแนวทางไว้ดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกห้องที่ดำเนินการของสมาชิกผู้กู้ ว่ามีช่องทางเพิ่มผลผลิตหรือไม่
2. การคัดเลือกเกษตรกร ควรพิจารณาพฤติกรรมของสมาชิกผู้ขอกู้ ความรับผิดชอบอุปนิสัย และความสามารถในการทำการเกษตร เป็นต้น
3. การให้การศึกษอบรมทางการเกษตรแก่สมาชิกผู้กู้เพื่อให้การใช้เงินกู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. กำหนดหลักประกันให้มีความเหมาะสมกับจำนวนสินเชื่อ และระยะเวลาชำระคืน
5. พิจารณาให้สินเชื่อในกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยง หรือสนับสนุนกัน
6. การติดตามผลการใช้เงินกู้อย่างใกล้ชิด ว่าเป็นไปตามแผนงานผลิตที่เสนอหรือไม่
7. พิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิกที่ต้องการเพิ่มผลผลิตและช่วยเหลือในการทำแผนการผลิตอย่างถูกต้อง
8. กำหนดสัดส่วนการให้สินเชื่อที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อ
9. การดำเนินการตามกฎหมายกับสมาชิกผู้กู้ที่มีเจตนาไม่ชำระหนี้โดยไม่เพิกเฉย เพื่อเป็นการป้องกันผู้กู้รายอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่าง

จากการศึกษา พบว่า ในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์ให้ความสำคัญในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ พิจารณาวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ หลักประกันเงินกู้ ความสามารถในการชำระหนี้ ทุนหรือขนาดพื้นที่ประกอบอาชีพ นโยบายของสหกรณ์ สถานการณ์ของราคาสินค้าเกษตร และประวัติหรือคุณลักษณะของสมาชิกผู้กู้ และพบว่าปัญหาที่สำคัญลำดับแรกในการบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตร คือ สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ เนื่องจากสมาชิกผู้ก้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และสมาชิกผู้กู้ไม่นำเงินมาชำระหนี้ตามกำหนด ปัญหารองลงมา คือ สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง เนื่องจากสมาชิกผู้กู้มีต้นทุนในการผลิตสูง และมีรายได้จากอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว

จากนโยบายการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่า สหกรณ์การเกษตรมีข้อที่ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การบริหารสินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ในการพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิก สหกรณ์พิจารณาวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้เป็นลำดับแรก แต่ปรากฏว่าสาเหตุสำคัญที่สมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ คือ สมาชิกผู้ก้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ แสดงว่าสหกรณ์ไม่มีการติดตามผลการใช้เงินกู้อย่างใกล้ชิด ดังนั้น สหกรณ์ควรติดตามผลการใช้เงินกู้ว่าเป็นไปตามแผนงานผลิตที่เสนอหรือไม่ และมีมาตรการในการจัดการกับสมาชิกผู้ก้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์อย่างเข้มงวด เช่น เรียกเงินกู้คืนทันทีทั้งจำนวนหรือพิจารณาไม่อนุมัติเงินกู้ในครั้งต่อไป เป็นต้น

2. การคัดเลือกสมาชิกผู้กู้มีความสำคัญมาก หากสหกรณ์ให้สินเชื่อแก่สมาชิกที่มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบหรือมีความสามารถในการทำการเกษตร จะเป็นการลดความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ ดังนั้น สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการพิจารณาถึงประวัติหรือคุณลักษณะของสมาชิกผู้กู้มากขึ้น

3. ปัญหาในการบริหารสินเชื่อที่สำคัญอีกประการ คือ สินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง เนื่องจาก สมาชิกผู้กู้มีต้นทุนในการผลิตสูงและมีรายได้จากอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว ดังนั้น สหกรณ์ควรให้การศึกษอบรมวิชาการเกษตรสมัยใหม่แก่สมาชิกผู้กู้ในการประกอบอาชีพเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มปริมาณผลผลิต นอกจากนั้น สหกรณ์ควรส่งเสริมให้สมาชิกผู้กู้หารายได้เสริมด้วยการประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว ตลอดจนจัดหาตลาดรองรับด้วย เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกอีกทางหนึ่ง

ข้อค้นพบ

จากการศึกษา การบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงราย มีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. การจัดการด้านเงินทุนของสหกรณ์ พบว่า สหกรณ์การเกษตรลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นส่วนใหญ่ และสินทรัพย์หมุนเวียนดังกล่าวมีส่วนประกอบเป็นลูกหนี้เงินกู้มากที่สุด แสดงถึง สหกรณ์ลงทุนในธุรกิจสินเชื่อเป็นส่วนใหญ่ และสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์
2. แหล่งเงินทุนภายนอกที่สหกรณ์กู้ยืมเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิกมากที่สุด คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด ซึ่งสหกรณ์ต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนบริการสูงขึ้น
3. การวางแผนกำหนดเป้าหมายในการปล่อยสินเชื่อของสหกรณ์ จะพิจารณาถึงนโยบายของสหกรณ์ สำคัญเป็นลำดับแรก รองลงมาจะพิจารณาเป้าหมายปีที่ผ่านมา และปรากฏว่าตั้งแต่ปี 2541 – 2543 สหกรณ์มีการปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้ทุกปี โดยอาจมีสาเหตุมาจากการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 เป็นต้นมา ทำให้สหกรณ์ต้องมีความระมัดระวังรอบคอบในการพิจารณาให้สินเชื่อมากขึ้น เนื่องจากสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง ประกอบกับสหกรณ์อาจไม่ได้มีการเพิ่มปริมาณธุรกิจมากนัก จึงมีผลทำให้ปล่อยสินเชื่อได้ต่ำกว่าแผน
4. การพิจารณาให้สินเชื่อแก่สมาชิกสหกรณ์ จะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ สำคัญเป็นลำดับแรก รองลงมาจะพิจารณาหลักประกันเงินกู้ ความสามารถในการชำระหนี้ ทุนหรือขนาดพื้นที่ประกอบอาชีพ นโยบายของสหกรณ์ สถานการณ์ของราคาสินค้าเกษตร และประวัติหรือคุณลักษณะของสมาชิกผู้กู้ ตามลำดับ
5. การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ พบว่า สมาชิกที่ยื่นขอกู้เงินจากสหกรณ์และได้รับการอนุมัติเกือบทุกราย เนื่องจากสมาชิกได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการขอกู้เงินจากเจ้าหน้าที่สินเชื่อเป็นอย่างดี
6. สหกรณ์ปล่อยสินเชื่อเป็นเงินกู้ระยะสั้นมากกว่าเงินกู้ระยะปานกลาง พบว่า เงินกู้ระยะสั้นส่วนใหญ่ สมาชิกผู้กู้นำไปใช้เป็นค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย อาหารสัตว์ และเคมีการเกษตร ส่วนเงินกู้ระยะปานกลางส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นค่าบุกเบิก ปรับปรุงที่ดินและแหล่งน้ำ
7. สมาชิกผู้กู้สามารถชำระหนี้ถึงกำหนดได้เพียงร้อยละ 49.38 ของต้นเงินที่ถึงกำหนดชำระ และพบว่า สมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่ได้รับหนังสือเตือนให้ชำระหนี้จากสหกรณ์ปีละ 1 ครั้ง และมีบางรายไม่ได้รับหนังสือเตือนให้ชำระหนี้จากสหกรณ์

8. ปัญหาในการบริหารงานสินเชื่อของสหกรณ์ที่สำคัญลำดับแรก คือ ปัญหาสมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์ รองลงมา คือ ปัญหาสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีความเสี่ยงสูง ปัญหาปล่อยสินเชื่อไม่ตรงตามเป้าหมาย ปัญหาต้นทุนในการดำเนินงานสินเชื่อสูง ปัญหาขั้นตอนการดำเนินงานและให้บริการสินเชื่อยุ่งยาก ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อและปัญหาความไม่เพียงพอของอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ

9. บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ มีความเห็นว่า สาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้สมาชิกไม่สามารถชำระหนี้คืนให้กับสหกรณ์ คือ สมาชิกผู้กู้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ ส่วนสมาชิกผู้ใช้บริการสินเชื่อจากสหกรณ์ ระบุสาเหตุสำคัญลำดับแรกที่ทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนสหกรณ์เมื่อถึงกำหนด หรือชำระหนี้คืนได้เพียงบางส่วน คือ ใต้ปริมาณผลผลิตต่ำทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้

10. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ ที่สำคัญลำดับแรก คือ ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่สินเชื่อไม่เพียงพอ รองลงมา คือ ปัญหาเจ้าหน้าที่สินเชื่อขาดความกระตือรือร้น ปัญหาเจ้าหน้าที่สินเชื่อขาดความต้องการที่จะก้าวหน้า ปัญหาเจ้าหน้าที่สินเชื่อขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเกษตร และปัญหาเจ้าหน้าที่สินเชื่อมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่บ่อย ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า หัวหน้าสินเชื่อและเจ้าหน้าที่สินเชื่อ ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานหรือปฏิบัติงานสินเชื่อเพียงปีละ 1 ครั้ง และบางรายไม่ได้รับการฝึกอบรม รวมถึง ส่วนใหญ่มีคอมพิวเตอร์ไว้ใช้ในงานสินเชื่ออย่างเพียงพอ โดยใช้บันทึกรายละเอียดลูกหนี้เงินกู้ เป็นต้น

11. บุคลากรด้านสินเชื่อของสหกรณ์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สหกรณ์มีขั้นตอนการดำเนินงานและให้บริการสินเชื่อที่เหมาะสม ความพร้อมของอาคารสถานที่ในการให้บริการสินเชื่ออยู่ในระดับดี และมีวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานด้านสินเชื่อเพื่อบริการแก่สมาชิกเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การบริหารสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงราย มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่กู้เงินจากแหล่งเงินทุนภายนอก เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืม มีผลทำให้ต้นทุนบริการสูงขึ้นจากดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ ดังนั้น เพื่อลดต้นทุนบริการ สหกรณ์ควรระดมเงินทุนจากการถือหุ้นของสมาชิกหรือรับฝากเงินจากสมาชิก นำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืม
2. เงินทุนของสหกรณ์จมอยู่ในลูกหนี้เงินกู้เป็นจำนวนมาก สภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้เงินกู้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงแก่สหกรณ์ จึงควรมีการจัดชั้นคุณภาพของลูกหนี้เงินกู้ ตามความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ ลูกหนี้ปกติ ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย ลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญ และลูกหนี้จัดชั้นสูญ เป็นต้น โดยตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ในอัตราที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับการขาดทุนซึ่งอาจเกิดขึ้น
3. ตลอด 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2541- 2543) ปรากฏว่าสหกรณ์มีการปล่อยสินเชื่อต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้ทุกปี สหกรณ์ควรเพิ่มปริมาณธุรกิจให้มากขึ้น และเข้าร่วมโครงการทางด้านกิจการเกษตรต่าง ๆ ที่ภาครัฐให้การส่งเสริม สนับสนุน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกร่วมกิจกรรมกับทางสหกรณ์ ทำให้สามารถปล่อยสินเชื่อได้มากขึ้น
4. ปัจจุบันมีการแข่งขันสูงในด้านการผลิตสินค้าหรือบริการออกสู่ตลาด ดังนั้น เพื่อประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์ควรศึกษาถึงความต้องการของผู้บริโภค สถานการณ์ราคาสินค้าเกษตร ตลาดที่รองรับสินค้าเกษตร เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการให้คำแนะนำแก่สมาชิกในการผลิตสินค้าเกษตรที่ตรงต่อความต้องการของตลาด ตลอดจนควบคุมดูแลมิให้สมาชิกผลิตสินค้ามากเกินไปจนล้นตลาด
5. สหกรณ์ควรมีการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกผู้กู้ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้หรือไม่อย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันมิให้สมาชิคนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ และมีการออกประชุมกลุ่มเพื่อชี้แจงซักซ้อมทำความเข้าใจกับสมาชิกในเรื่องการชำระหนี้คืนเมื่อถึงกำหนด
6. สหกรณ์ควรเร่งรัดและติดตามทวงถามหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ ให้เป็นไปตามสัญญาโดยจัดทำหนังสือแจ้งยอดและเตือนให้ชำระหนี้ไปยังลูกหนี้เงินกู้โดยตรง
7. ในกรณีที่สมาชิกผู้กู้รายใดแสดงเจตนาว่า ไม่ต้องการชำระหนี้ และสหกรณ์ได้มีการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้หลายครั้งแล้วแต่ไม่เป็นผล สหกรณ์ควรดำเนินการฟ้องร้องเพื่อบังคับให้ชำระหนี้ โดยไม่ชักช้าเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกผู้กู้รายอื่น มิให้เอาเยี่ยงอย่าง

8. สหกรณ์ควรสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกรู้สึกถึงการร่วมกันเป็นเจ้าของสหกรณ์ ด้วยการสนับสนุนกิจกรรมของสหกรณ์ในทุกด้าน เพื่อประโยชน์ของสมาชิกเองและเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์

9. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สินเชื่อของสหกรณ์ที่สำคัญลำดับแรก คือ ปัญหาจำนวนเจ้าหน้าที่สินเชื่อไม่เพียงพอ ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการควรพิจารณาจัดจ้างเจ้าหน้าที่สินเชื่อในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนลูกหนี้เงินกู้ เพื่อสามารถติดตามควบคุมดูแลลูกหนี้ได้อย่างทั่วถึง และควรสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานหรือการปฏิบัติงานสินเชื่อ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

10. สหกรณ์การเกษตรควรให้ความสำคัญกับ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เนื่องจากหน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ช่วยเหลือส่งเสริมและตรวจตราสหกรณ์ ให้ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกตามหลักการและวิธีการสหกรณ์